

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

МІЗІК ЮЛІЯ ІГОРІВНА

УДК 332.8: 658.15

**МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ КРИЗОВИМИ СИТУАЦІЯМИ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ**

Спеціальність 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківській національній академії міського господарства Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (м. Харків)

Науковий керівник: - доктор економічних наук, професор
Клебанова Тамара Семенівна,
Харківський національний економічний
університет, завідувач кафедри економічної
кібернетики.

Офіційні опоненти: - доктор економічних наук, професор
Трийд Олександр Миколайович,
Харківський інститут банківської справи
Університету банківської справи
Національного банку України (м. Київ),
директор, завідувач кафедри фінансів;

- кандидат економічних наук, доцент
Кравцова Любов Вікторівна,
Донецький університет економіки та права,
доцент кафедри економіки підприємства та
менеджменту.

Захист відбудеться «11» лютого 2011 р. о 14³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01 Харківської національної академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12, конференц-зал №1.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківської національної академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12.

Автореферат розісланий « 31 » грудня 2010р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.В. Момот

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Стабільне функціонування підприємств житлово-комунального комплексу набуває стратегічного значення для розвитку соціально орієнтованої національної економіки, що проявляється у задоволенні першочергових фізіологічних потреб та створенні бази для безперебійної діяльності підприємств шляхом надання якісних житлово-комунальних послуг. Разом із цим незадовільний стан підприємств ЖКК не дозволяє забезпечувати й надалі споживачів послугами належної якості, а невідповідність існуючої системи управління ринковим відносинам позбавляє виробників фінансової зацікавленості в реалізації своїх послуг та можливості приймати самостійні рішення щодо питань із фінансового оздоровлення підприємств галузі. За 9 місяців 2010 р. сума збитків галузі зросла до 1274,0 млн. грн., дебіторська заборгованість складала 11397,2 млн. грн., а кредиторська заборгованість – 14444,3 млн. грн. Практично на всіх рівнях управління не досягнуто необхідного для ринкової економіки співвідношення між економічними інтересами і відповідальністю, у результаті чого зберігаються монопольні тенденції у діяльності підприємств ЖКК й елементи витратного механізму фінансування. Недосконала система управління житлово-комунальними підприємствами призводить до того, що обмежені наявні ресурси не використовуються повною мірою. Критичність стану житлово-комунального комплексу змушує звернути увагу на необхідність упровадження нових напрямків і форм антикризового управління житлово-комунальними підприємствами, значущість яких зростає в сучасних кризових умовах.

Теоретичні аспекти та методологічне забезпечення антикризового управління підприємствами висвітлені в наукових працях таких іноземних і вітчизняних науковців, як Е. Альтман, Л. Бернстайн, І.А. Бланк, А.П. Градов, Т.С. Клебанова, Б. Коласс, Е.М. Коротков, Л.О. Лігоненко, Т.В. Момот, Г.В. Назарова, Н.В. Родіонова, О.О. Терещенко, О.М. Тридід, В. Шарп та ін. Окремим питанням управління, реформування й регіонального розвитку житлово-комунального комплексу присвячено багато наукових робіт таких економістів, як А.Є. Ачкасов, В.М. Бабаєв, П.Т. Бубенко, З.В. Герасимчук, А.П. Голіков, А.В. Григорович, Н.О. Гура, Г.В. Запорожець, Т.М. Качала, Г.В. Ковалевський, Л.В. Кравцова, Г.І. Оніщук, В.О. Онищенко, О.М. Тищенко, В.І. Торкатюк, Н.Ф. Чечетова, Н. В. Хвищун, Л. М. Шутенко, Т. П. Юр'єва та ін. Не применшуючи важливості існуючих наукових праць, слід наголосити на відсутності комплексних досліджень із проблем антикризового управління підприємствами ЖКК. Зокрема, не приділено належної уваги дослідженню причин фінансової нестабільності через оцінку загроз і прогнозування кризових ситуацій у фінансово-господарській діяльності підприємств ЖКК. Актуальність цієї

проблеми, її теоретичне й практичне значення зумовили вибір теми, її обґрунтування та визначення мети й завдань дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до планів наукових досліджень Харківської національної академії міського господарства. В основу дисертації покладено теоретико-методологічні та практичні розробки в межах державної бюджетної теми «Методологія і організація обліку, комплексного економічного аналізу та аудиту діяльності суб'єктів господарювання» (2008–2009 рр., номер державної реєстрації 0108U006673 від 09.07.2008 р.), де автором розкрито теоретико-методичні підходи до діагностики фінансового стану підприємств ЖКК у системі антикризового управління, висвітлено алгоритм вибору домінантних загроз, моделі оцінки й прогнозування їх дії та заходи з локалізації кризових ситуацій на підприємствах житлово-комунального комплексу.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо застосування механізму управління кризовими ситуаціями на підприємствах ЖКК. Досягнення поставленої мети дослідження зумовило вирішення таких завдань:

- дослідити стан підприємств житлово-комунального комплексу в системі управління національною економікою України;
- розглянути сучасні напрямки вдосконалення системи управління фінансово-господарською діяльністю підприємств в умовах кризи;
- розробити структуру механізму управління кризовими ситуаціями на житлово-комунальних підприємствах;
- провести порівняльну оцінку фінансового стану підприємств ЖКК України за глибиною кризи;
- визначити алгоритм вибору домінантних загроз й оцінити їх вплив на створення кризових ситуацій;
- здійснити перспективну оцінку розвитку кризових ситуацій на житлово-комунальних підприємствах;
- запропонувати комплекс управлінських дій із локалізації кризових ситуацій на підприємствах ЖКК.

Об'єктом дослідження є процес управління кризовими ситуаціями у фінансово-господарській діяльності житлово-комунальних підприємств.

Предметом дослідження є теоретико-методичні підходи та інструментарій механізму управління кризовими ситуаціями на підприємствах ЖКК.

Методи дослідження. Теоретичною та методичною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення економічної теорії, теорії прийняття рішень, праці українських і зарубіжних науковців із проблем розвитку, управління та реформування житлово-комунального комплексу. Для розв'язання поставлених у роботі завдань використовувалися загальнонаукові і

спеціальні *методи*: логіко-теоретичного узагальнення та порівняння – для виявлення кризових тенденцій на підприємствах ЖКК; системного аналізу – для розробки структури механізму управління кризовими ситуаціями на підприємствах ЖКК; таксономії – для комплексної оцінки фінансового стану підприємств ЖКК України; кластерного аналізу – для дослідження кластерних утворень підприємств ЖКК за рівнем глибини кризи; аналізу ієрархій – для оцінки значущості загроз і вибору домінантних для фінансово-господарської діяльності підприємств ЖКК; економіко-математичного моделювання – для оцінки впливу домінантних загроз на розвиток кризових ситуацій на підприємствах ЖКК.

Інформаційною базою роботи є матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України, Харківського обласного управління статистики, нормативно-правові документи Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, фінансова і статистична звітність підприємств житлово-комунального комплексу м. Харкова.

Розрахунки проводилися з використанням табличного процесора Microsoft Excel 2007, пакетів прикладних програм STATISTICA 6.0, Expert Choice.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у створенні теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій із формування механізму управління кризовими ситуаціями на підприємствах ЖКК, зокрема:

удосконалено:

механізм управління кризовими ситуаціями на підприємствах житлово-комунального комплексу, який, на відміну від існуючих, заснований на сукупності форм, методів і моделей аналізу, оцінки і прогнозування дії дестабілізуювальних чинників внутрішнього й зовнішнього середовища функціонування та нормативно-правового забезпечення управлінських рішень відносно попередження і локалізації загроз кризових загострень із метою підвищення якості й ефективності управління загалом на підприємствах ЖКК;

інструментарій порівняльної оцінки фінансового стану підприємств ЖКК України, що, на відміну від відомих, синтезує систему діагностичних показників та дозволяє за результатами інтегральної оцінки фінансового стану підприємств ЖКК здійснити їх диференціацію за ступенем критичності та класифікувати за глибиною фінансової кризи для аналізу динамічних змін у середині класів і визначення орієнтованого набору загроз на галузевому рівні ЖКК;

алгоритм оцінки значущості загроз у фінансово-господарській діяльності підприємств житлово-комунального комплексу з використанням методу аналізу ієрархій, що дозволяє проранжувати загрози за ступенем важливості та вибрати домінантні з урахуванням специфіки діяльності підприємств ЖКК;

підходи до оцінки домінантних загроз на основі розробки економетричної моделі, адаптованої для комунальних підприємств водовідведення, результативним показником якої виступає обсяг наданих житлово-комунальних послуг,

а в якості індикаторів домінантних загроз вибрані індекс цін на енергоносії, рівень покриття затвердженим тарифом для населення фактичної собівартості послуг, індекс накопичення дебіторської заборгованості за надані послуги, коефіцієнт зносу основних засобів. Модель дозволяє оцінити вплив домінантних загроз на створення кризових ситуацій, що дає змогу коригувати значення індикаторів цих загроз шляхом прийняття відповідних управлінських рішень;

одержали подальший розвиток:

підходи до перспективного оцінювання фінансово-господарських ситуацій на житлово-комунальних підприємствах за допомогою використання тренд-сезонних моделей, які, на відміну від існуючих, дозволяють попередити появу або загострення кризових ситуацій та визначити можливі втрати від несвоєчасної локалізації критичної комбінації загроз;

комплекс управлінських дій із локалізації кризових ситуацій, що визначає суб'єктів і функції антикризової діяльності за державним, місцевим і локальним рівнем управління та сприяє нейтралізації наслідків перебігу кризових ситуацій шляхом локалізації (повної або часткової) дії домінантних загроз.

Практична значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертаційній роботі положення, висновки й пропозиції можуть бути використані під час управління житлово-комунальними підприємствами в умовах нестабільності; забезпечують підвищення якості й надійності управлінських рішень, пов'язаних із локалізацією кризових ситуацій на підприємствах.

Основні результати роботи, зокрема методика визначення домінантних загроз та моделі оцінки їх дії під час розробки комплексу заходів із локалізації кризових ситуацій, упроваджені на КП «Харківські теплові мережі» (довідка про впровадження № 15 від 01.02.2010 р.), КП «Харківкомуночиствод» (довідка про впровадження № 131 від 06.09.2010 р.) та КП «Виробничо-технологічному підприємстві «Вода» (акт про впровадження №36/09 від 09.09.2010 р.).

Окремі наукові розробки та положення дисертаційного дослідження використані при підготовці матеріалів лекцій і семінарів із навчальних дисциплін «Фінансовий менеджмент», «Фінанси підприємств», «Фінансовий аналіз», «Економіко-математичне моделювання», «Економічний аналіз» у Харківській національній академії міського господарства (довідка від 02.02.2010 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною виконаною науковою роботою, в якій автором особисто сформульовано теоретико-методичні положення і практичні рекомендації щодо удосконалення механізму управління кризовими ситуаціями на підприємствах ЖКК. Висновки і результати дослідження автор одержав самостійно та виклав у наукових публікаціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційному дослідженні використані тільки ті ідеї та положення, які отримані автором особисто, що визначено у списку опублікованих робіт за темою дисертації.

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення дисертації було оприлюднено та схвалено на таких науково-практичних конференціях: XXXIII, XXXIV і XXXV науково-технічній конференції викладачів, аспірантів, співробітників Харківської національної академії міського господарства (м. Харків, 2006 р., 2008 р., 2010 р.), V і VII Ювілейній Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика економіки та підприємництва» (м. Алушта, 2008 р., 2010 р.), VII Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми і перспективи розвитку економіки України» (м. Алушта, 2008 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми моделювання соціально-економічних систем» (м. Харків, 2009 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення корпоративного управління: міжнародний досвід та вітчизняна практика» (м. Харків, 2009 р.), Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми розвитку економіки України в контексті глобалізаційних процесів» (м. Харків, 2009 р.), II Міжнародній науково-практичній конференції «Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі» (м. Харків, 2010 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковані в 18 роботах, з них: 8 статей у фахових наукових виданнях, 10 – у збірниках тез наукових конференцій загальним обсягом 3,5 друк. арк., з них автору особисто належать 3,0 друк. арк.

Обсяг та структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, викладених на 184 сторінках комп'ютерного тексту, у тому числі таблиць 23, рисунків 25, додатків 9 на 37 сторінках. Список використаних літературних джерел містить 225 найменування на 24 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір і актуальність теми дисертаційної роботи, визначено її мету та завдання, сформульовано об'єкт, предмет і методи дослідження. Установлено наукову новизну отриманих результатів, їх практичне використання й особистий внесок здобувача, наведені відомості про апробацію результатів дисертації, публікації, структуру й обсяг роботи.

У **першому розділі «Теоретико-методичні засади управління житлово-комунальними підприємствами в умовах кризи»** визначено роль і місце житлово-комунального комплексу як невід'ємної частини національної економіки України, обґрунтовано необхідність удосконалення системи управління фінансово-господарською діяльністю житлово-комунальних підприємств в умовах кризи, сформовано структуру механізму управління кризовими ситуаціями на підприємствах ЖКК.

Доведено, що сьогоdnішній стан комплексу порушує макроекономічну рівновагу: негативно впливає на формування та розподіл ВВП країни, призводить до недоотримання надходжень бюджетами у вигляді податків і обов'язкових платежів та підвищує навантаження на бюджетне фінансування підгалузей ЖКК. Через це житлово-комунальна галузь залишається однією з слабкіших ланок економіки України та центром соціальної напруженості.

Розглянуто різні тлумачення сутності та структури ЖКК, подана класифікація його підгалузей. Незважаючи на різноманітність і чисельність підгалузей, включених до комплексу, та відмінність механізмів функціонування, їхня діяльність підпорядкована єдиній меті – задоволення повсякденних першочергових фізіологічних потреб та створення відповідно європейським стандартам умов проживання й перебування населення шляхом надання якісних послуг. Тому вдосконалення системи управління підприємств ЖКК в сучасних умовах потрібно здійснювати в розрізі основних підгалузей з урахуванням особливостей сьогоденного функціонування та підпорядкованості.

Обґрунтовано, що відсутність сучасних ринкових моделей управління фінансово-господарською діяльністю на житлово-комунальних підприємствах ускладнює пошук шляхів виведення галузі з кризи. Розробка таких моделей потребує використання нових спеціальних підходів та сучасних методів підтримки прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на виявлення загострення кризових тенденцій та забезпечення своєчасної стабілізації фінансово-економічного стану підприємств ЖКК. Ці завдання розв'язуються в процесі впровадження антикризових механізмів управління підприємствами.

Проаналізовано теоретико-методичні засади антикризового управління, визначено його види залежно від стадій загострення кризового процесу, особливості та переваги перед традиційним управлінням. Визначено роль та узагальнено недоліки відомих традиційних підходів до діагностики фінансового стану підприємств як основного елемента системи антикризового управління.

Проведений критичний огляд сучасних напрямів удосконалення системи управління фінансово-господарською діяльністю підприємств різних галузей економіки в умовах кризи дозволив виділити їх основні недоліки та неможливість використання для підприємств житлово-комунального комплексу:

- низький рівень гнучкості й адаптованості існуючих механізмів антикризового управління до галузевих особливостей та специфіки діяльності житлово-комунальних підприємств;
- відсутність глибокого наукового дослідження в галузі превентивного антикризового управління, основні положення якого покладені в розробку концепції механізму управління кризовими ситуаціями на підприємствах ЖКК;
- відсутність належної уваги до питань економічної безпеки підприємства в системі антикризового управління.

Таким чином, ключовим моментом удосконалення системи управління житлово-комунальними підприємствами має стати розробка механізму управління кризовими ситуаціями, який спрямований на виявлення дестабілізуючих чинників у фінансово-господарській діяльності та формування превентивних заходів із метою локалізації загроз кризових загострень.

На рис. 1 автором запропоновано структуру механізму управління кризовими ситуаціями на підприємствах житлово-комунального комплексу, що включає взаємопов'язані блоки: перший – порівняльна оцінка фінансового стану підприємств ЖКК України, другий – оцінка загроз виникнення й загострення кризових ситуацій на житлово-комунальних підприємствах, третій – попередження розвитку кризових ситуацій на підприємствах ЖКК.

У другому розділі «Інформаційно-аналітичне та методичне забезпечення механізму управління кризовими ситуаціями на підприємствах ЖКК» проаналізовано основні показники фінансово-господарської діяльності підприємств ЖКК, обґрунтовано інструментарій порівняльної оцінки фінансового стану підприємств ЖКК України, розроблено алгоритм оцінки значущості загроз у фінансово-господарській діяльності житлово-комунальних підприємств, запропоновано порядок проведення перспективної оцінки фінансово-господарських ситуацій на підприємствах ЖКК.

У структурі житлово-комунального комплексу понад 95 % питомої ваги обіймають дві найбільші підгалузі – комунальна теплоенергетика та водопровідно-каналізаційне господарство, що зумовлено великою споживчою потребою в цих послугах і високою енергоємністю. Як показують результати аналізу, значне загострення кризових ситуацій, передусім у фінансово-господарській діяльності, спостерігається саме на цих підприємствах, на долю яких припадає майже 75,5 % всіх збитків галузі, 78% непогашеної дебіторської та 79,6 % кредиторської заборгованостей (рис.2).

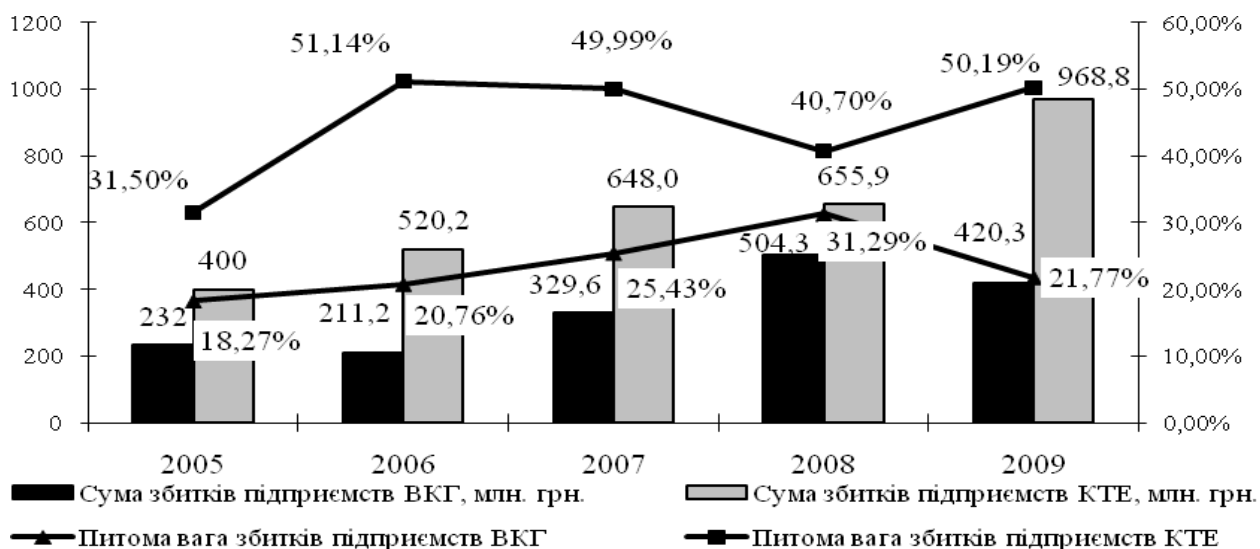

Рис. 2 – Динаміка збитків підприємств тепло-, водопостачання та водовідведення

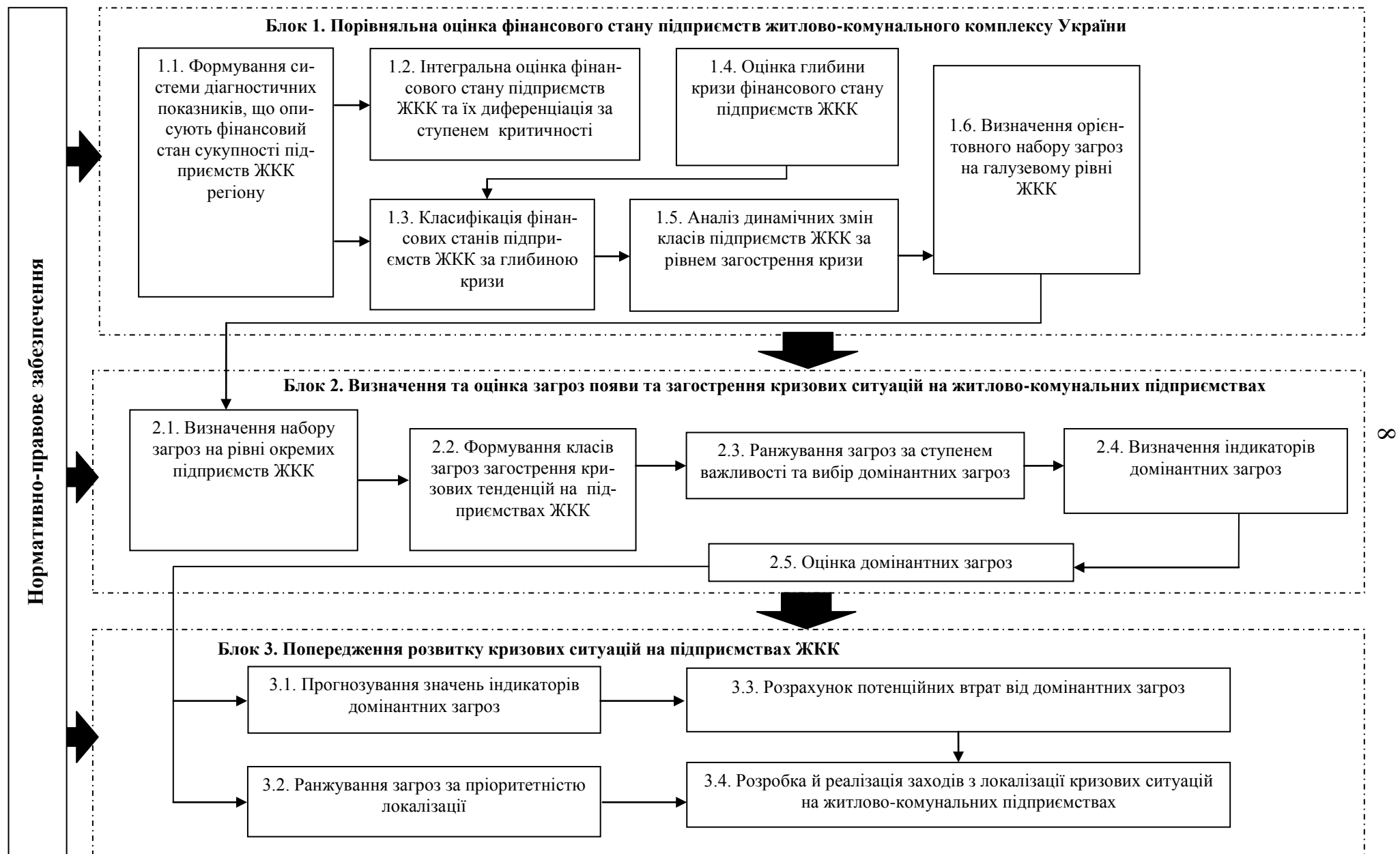

Рис. 1 – Структура механізму управління кризовими ситуаціями на підприємствах житлово-комунального комплексу

Розроблений інструментарій порівняльної оцінки фінансового стану підприємств ЖКК України передбачає формування системи діагностичних показників, які б повно характеризували фінансово-господарську діяльність цих підприємств. Вибір та обґрунтування показників здійснено на основі практичного досвіду проведення аналізу фінансового стану на схожих досліджуваних об'єктах, що підтверджують бажання орієнтуватися насамперед на фінансові результати та галузеву специфіку житлово-комунальних підприємств. До сформованої системи показників для проведення порівняльної оцінки віднесено: прибуток (збиток) від звичайної діяльності підприємств ЖКК комунальної форми власності до оподаткування, рівень відшкодування затвердженими тарифами розрахункової собівартості житлово-комунальних послуг, загальна величина дебіторської заборгованості за надані житлово-комунальні послуги, загальна величина кредиторської заборгованості підприємств ЖКК, величина дебіторської заборгованості населення за надані послуги в розрахунку на одну особу, що мешкає в регіоні, питома вага заборгованості підприємств ЖКК за енергоносії у загальному обсязі кредиторської заборгованості.

При побудові інтегральних показників використовуються методи таксономії. Статистичною базою для розрахунку синтетичних показників виступає матриця спостережуваних фінансово-економічних показників підприємств ЖКК, що охоплює дані за 25 областями України та містами обласного значення Києвом і Севастополем. Класифікація фінансових станів підприємств ЖКК за допомогою ітеративних методів кластерного аналізу передбачає формування таких класів фінансової кризи – клас середньої, глибокої та критичної кризи, що характеризують ступінь глибини кризового стану підприємств комплексу України. Для динамічного аналізу переходу житлово-комунальних підприємств з одного класу до іншого з більш небезпечною кризою побудовано матрицю фінансових станів, в якій виділено шість квадрантів і подана їх характеристика відповідно до класу фінансової кризи та рівня загрози.

Реалізація інструментарію порівняльної оцінки фінансового стану підприємств ЖКК дозволяє сформуванню орієнтований список загроз, що характеризує загострення кризових ситуацій на галузевому рівні. Отриманий список містить згруповані класи загроз залежно від функціональної сфери негативного впливу на діяльність підприємств ЖКК: економічні, фінансові, кадрові, техніко-технологічні, організаційно-управлінські, що полегшує розробку й вибір відповідних управлінських рішень із нейтралізації загроз.

Центральним блоком у запропонованій структурі механізму (рис. 1) є блок визначення та оцінки загроз загострення кризових ситуацій на житлово-комунальних підприємствах. Формування списку загроз на окремих підприємствах здійснюється на основі орієнтованого списку і за результатами ретроспективного аналізу фінансово-господарської діяльності конкретних досліджуваних

підприємств галузі. Отримана значна кількість загроз зумовлює необхідність їх ранжування за ступенем важливості та вибір домінантних, які насамперед призводять до загострення кризового стану житлово-комунальних підприємств. Для цього запропоновано алгоритм вибору домінантних загроз на основі застосування методу аналізу ієрархій. Для того щоб оцінити наслідки дії домінантних загроз, визначаються їхні індикатори, під якими розуміють критичні параметри відносно до граничного стану системи. У якості таких індикаторів обираються відносні показники, що характеризують домінантну загрозу, або темпи їх приростів. Під час оцінки комбінації домінантних загроз проводиться аналіз змін значень індикаторів загроз у той момент часу, коли відбулося загострення кризових ситуацій на підприємствах ЖКК. Цей блок механізму управління кризовими ситуаціями спрямований на визначення реакції стану житлово-комунальних підприємств на загрози його погіршення.

З метою перспективного оцінювання фінансово-господарських ситуацій на підприємствах ЖКК під впливом домінантних загроз побудовано тренд-сезонні моделі за допомогою методів кореляційно-регресійного аналізу та динамічного моделювання. За результатами перспективної оцінки розробляються заходи локалізації критичної комбінації загроз. При цьому необхідно врахувати потенційні втрати та вартість превентивних заходів. З них втілюються ті, що за мінімальних затрат обмежених ресурсів, локалізуючи мінімум загроз, відвертають небезпеку переходу житлово-комунального підприємства в некерований кризовий стан.

У третьому розділі «Реалізація механізму управління кризовими ситуаціями на житлово-комунальних підприємствах м. Харкова» було реалізовано моделі й алгоритми запропонованого механізму на підприємствах житлово-комунального комплексу м. Харкова, за допомогою яких проведено порівняльну оцінку фінансового стану підприємств ЖКК України, визначено домінантні загрози появи кризових ситуацій на житлово-комунальних підприємствах та здійснено перспективну оцінку фінансово-господарських ситуацій із метою розробки управлінських дій з локалізації загроз.

Проведення інтегральної оцінки дозволило провести диференціацію фінансових станів підприємств ЖКК України за ступенем критичності та впорядкувати їх за рівнем глибини кризи (табл. 1).

Таблиця 1

Результати інтегральної оцінки фінансового стану житлово-комунальних підприємств України

№ з/п	Сукупність даних за підприємствам ЖКК регіонів України	2007 рік	2008 рік	№ з/п	Сукупність даних за підприємствам ЖКК регіонів України	2007 рік	2008 рік
1.	Вінницька	0,269	0,217	15.	Одеська	0,259	0,233
2.	Волинська	0,291	0,266	16.	Полтавська	0,246	0,200

Продовження табл. 1

3.	Дніпропетровська	-0,083	-0,071	17.	Рівненська	0,260	0,130
4.	Донецька	0,100	0,093	18.	Сумська	0,330	0,332
5.	Житомирська	0,342	0,149	19.	Тернопільська	0,237	0,207
6.	Закарпатська	0,375	0,211	20.	Харківська	0,021	0,188
7.	Запорізька	0,507	0,342	21.	Херсонська	0,407	0,231
8.	Івано-Франківська	0,309	0,313	22.	Хмельницька	0,295	0,247
9.	Київська	0,338	0,225	23.	Черкаська	0,283	0,192
10.	Кіровоградська	0,179	0,336	24.	Чернівецька	0,295	0,238
11.	Кримська АР	0,371	0,291	25.	Чернігівська	0,362	0,253
12.	Луганська	0,125	0,194	26.	м. Київ	0,151	-0,052
13.	Львівська	0,110	0,161	27.	м. Севастополь	0,219	0,076
14.	Миколаївська	0,223	0,183	-	-	-	-

Згідно з результатами інтегральної оцінки до регіонів із найкритичнішим фінансовим станом підприємств ЖКК належать такі економічно розвинені регіони, як Дніпропетровська, Донецька, Харківська, Луганська, Львівська області, та м. Київ. Значення інтегральних показників цих регіонів за 2007-2008 р. далекі від еталонного, який дорівнює 1, що свідчить про глибину загострення кризи.

Результати класифікації фінансових станів підприємств ЖКК України за ступенем глибини кризи підтвердили достатню динамічну стійкість сформованих класів. Склад групи з критичною кризою підприємств ЖКК залишається постійним за 2007-2008 рр. та до нього увійшли житлово-комунальні підприємства раніше згаданих регіонів. Отже, присутність у цій групі регіонів із високим промисловим потенціалом підтверджує, що розвитку ЖКК не приділялось належної уваги та його фінансування відбувалось за залишковим принципом навіть для тих регіонів України, які формують більшу частину ВВП в країні. Збереження таких тенденцій загрожує не тільки бюджетними втратами, а й зростанням соціальної напруженості серед населення цих областей.

Результати аналізу динамічних змін у середині класів підтверджують той факт, що більшість підприємств ЖКК мають велику ймовірність перейти до класу з більш небезпечною кризою. За допомогою побудованої матриці фінансових станів підприємств ЖКК, що визначає напрямок такого можливого переходу, була проаналізована динаміка загострення кризових тенденцій у середині кожного класу згрупованої сукупності підприємств ЖКК за регіонами України. Результати аналізу показали, що фінансовий стан житлово-комунальних підприємств Харківського регіону визначається як критичний з імовірністю переходу в некерований стан, який характеризується значним посиленням загроз.

Для кожного досліджуваного підприємства тепло-, водопостачання й водовідведення м. Харкова були визначені притаманні їм загрози загострення кризових ситуацій. Сформований список загроз для КП «Харківкомуночиствод» наведено таблиці 2.

Список загроз для КП «Харківкомуночиствод»

Клас загроз	Види загроз	Ум. позн.	Клас загроз	Види загроз	Ум. позн.
1	2	3	4	5	6
Економічні	1.1. Зниження платоспроможності споживачів послуг водовідведення	U ₁	Кадрові	3.3. Низький рівень заробітної плати персоналу	U ₁₄
	1.2. Забезпечення послугами водовідведення 76 %	U ₂		3.4. Зростання питомої ваги витрат на оплату праці в структурі операційних витрат	U ₁₅
	1.3. Зростання цін на електроенергію	U ₃	Техніко-технологічні	4.1. Висока ступінь зношеності основних фондів (72,5%)	U ₁₆
	1.4. Низький рівень відшкодування встановленими тарифами на послуги водовідведення фактичної собівартості	U ₄		4.2. Використання значної питомої ваги аварійних головних колекторів	U ₁₇
	1.5. Відсутність пільг із податку на додану вартість у розрахунках за електроенергію для надання послуг водовідведення	U ₅		4.3. Збільшення кількості аварій та внутрішньо мережних втрат води (32 %)	U ₁₈
Фінансові	2.1. Зниження рівня рентабельності та отримання збитків	U ₆	Техніко-технологічні	4.4. Використання великої питомої ваги морально застарілих основних фондів	U ₁₉
	2.2. Низький рівень абсолютної ліквідності	U ₇		4.5. Збільшення питомої ваги матеріальних витрат у структурі операційних витрат (40 %)	U ₂₀
	2.3. Збільшення сум простроченої заборгованості комерційних підприємств за послуги водовідведення	U ₈	Організаційно-управлінські	5.1. Відсутність прогресивних методик управління житлово-комунальними підприємствами (антикризовий менеджмент)	U ₂₁
	2.4. Зростання кредиторської заборгованості за спожити електроенергію перед АК «Харківобленерго»	U ₉		5.2. Несумісність організаційно-управлінської структури житлово-комунальних підприємств з ринковими умовами	U ₂₂
	2.5. Недостатнє залучення кредитних ресурсів	U ₁₀		5.3. Низька компетенція та кадрова кваліфікація адміністративно-управлінського персоналу	U ₂₃
	2.6. Зростання заборгованості бюджету перед КП «ХКОВ» з компенсації збитків через різницю між установленим тарифом та фактичною собівартістю	U ₁₁		5.4. Низька договірна дисципліна	U ₂₄
Кадрові	3.1. Висока плинність кадрів	U ₁₂	Організаційно-управлінські	5.5. Подвійна підпорядкованість житлово-комунальної галузі	U ₂₅
	3.2. Використання робочої сили з низьким рівнем кваліфікації	U ₁₃			

За допомогою розробленого алгоритму було проведено оцінку значущості загроз та відібрані домінантні загрози для фінансово-господарської діяльності житлово-комунальних підприємств (рис. 3). З метою оцінки та прогнозування впливу домінантних загроз на розвиток кризових ситуацій для кожної загрози був встановлений кількісний індикатор.

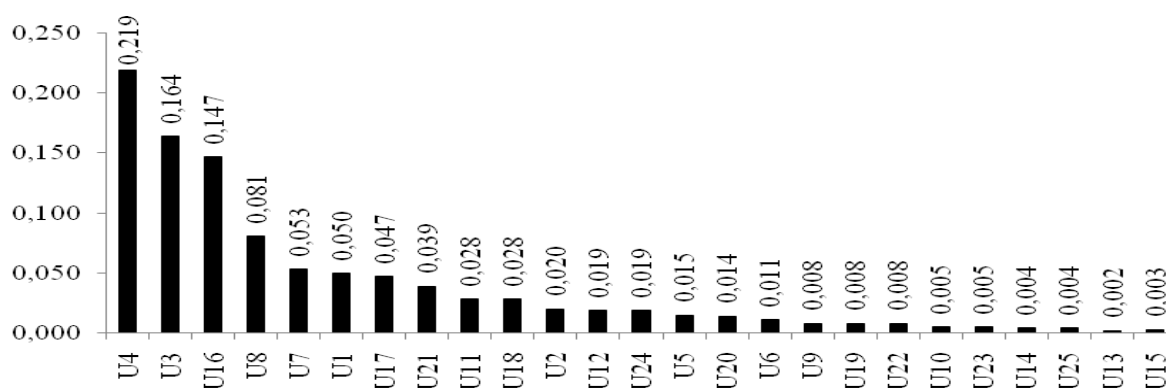

Рис. 3 – Ранжування загроз за ступенем важливості для фінансово-господарської діяльності КП «Харківкомуночиствод»

Для оцінки домінантних загроз побудовано економетричну модель, за допомогою якої оцінено вплив загроз на створення кризових ситуацій на житлово-комунальних підприємствах. Зокрема, адаптована для КП «Харківкомуночиствод» модель оцінки загроз має наступний вигляд:

$$y = -4772,4 * U_3 + 37685,8 * U_4 - 9242,1 * U_8 - 50677,6 * U_{16} + 62755,2 \quad (1)$$

де y (результативний показник) – обсяг відведених стічних вод, тис. м. куб.; індикатори домінантних загроз: U_3 – індекс цін на електроенергію; U_4 – рівень покриття затвердженим тарифом для населення фактичної собівартості послуг водовідведення; U_8 – індекс накопичення дебіторської заборгованості за надані послуги; U_{16} – коефіцієнт зносу основних виробничих фондів.

Перевірка якості отриманої моделі за допомогою різних статистичних тестів (коефіцієнт детермінації, критерії Стюдента, Фішера, Дарбіна-Уотсона) свідчить про її адекватність, що дозволяє використовувати для коригування значень індикаторів критичної комбінації загроз через своєчасне прийняття відповідних управлінських рішень.

Аналогічні дослідження було проведено для інших підприємств ЖКК м. Харкова, зокрема КП «ВТП «Вода» та КП «Харківські теплові мережі».

Для визначення потенційних втрат, що понесуть житлово-комунальні підприємства за умов несвоєчасної локалізації домінантних загроз, було побудовано тренд-сезонні моделі перспективної оцінки кризових ситуацій на досліджуваних підприємствах ЖКК. Так, очікуваний обсяг наданих послуг водовідведення у 2011 році на КП «Харківкомуночиствод» складатиме 118874,8 тис. м. куб., що на 6068,9 тис. м. куб. менше, або на 9327,9 тис. грн., ніж у попередньому році. Це значення є прогнозованими потенційними втратами підприємства від домінантних загроз кризових ситуацій, що проявляються в падінні обсягу надання послуг та зменшенні кінцевих фінансових результатів. Потенційними втратами КП «Харківські теплові мережі» від дії домінантних загроз розвитку

кризових ситуацій, що проявляються в падінні обсягу надання послуг та зменшенні кінцевих фінансових результатів, на 2011 рік складає 12738,1 тис. Гкал., або 34083,6 тис. грн. Про високу точність перспективних оцінок свідчать розраховані відносні похибки. Середня відносна похибка за модулем склала 2%, максимальна за модулем не перевищує 4% при допустимому рівні 10%.

За результатами перспективної оцінки фінансово-господарських ситуацій на досліджених підприємствах ЖКК розроблено комплекс управлінських дій, який визначає суб'єктів і функції антикризової діяльності за державним, місцевим і локальним рівнем управління, що сприяє нейтралізації негативних наслідків перебігу кризових ситуацій шляхом повної або часткової локалізації домінуючих загроз (рис. 4).

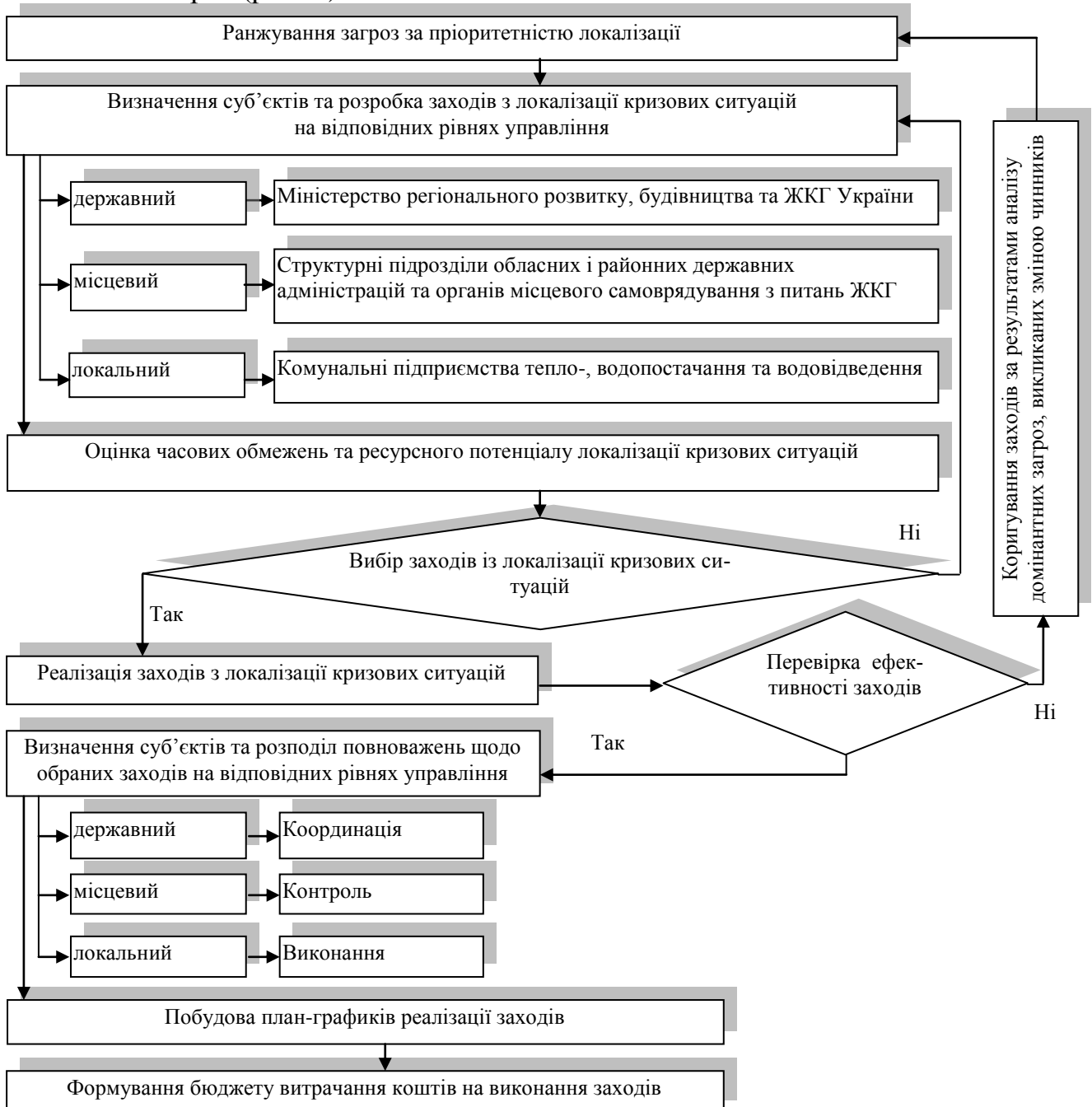

Рис.4 – Етапи розробки та реалізації управлінських дій з локалізації кризових ситуацій

Таким чином, упровадження в практичну роботу підприємств житлово-комунального комплексу запропонованого механізму управління кризовими ситуаціями дозволить проаналізувати поточний фінансовий стан, оцінити дію загроз появи кризових загострень та спрогнозувати розвиток фінансово-господарських ситуацій на цих підприємствах і, як наслідок, розробити комплекс управлінських дій, спрямованих на підвищення ефективності функціонування житлово-комунальних підприємств в умовах кризи.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено актуальне завдання стосовно узагальнення та розвитку науково-теоретичних положень, обґрунтування і розробки методичних підходів до формування механізму управління кризовими ситуаціями на підприємствах ЖКК, що дозволяє за рахунок своєчасної оцінки домінуючих загроз передбачити можливість виникнення та розгортання кризових ситуацій у фінансово-господарській діяльності житлово-комунальних підприємств. На основі проведеного дослідження зроблено такі висновки:

1. У результаті дослідження стану підприємств житлово-комунального комплексу в системі управління національною економікою України доведено, що комплекс має складну ієрархічну структуру управління. Однак негативна динаміка показників фінансово-господарської діяльності та погіршення технічного стану всіх підгалузей ЖКК вказує на серйозні недоліки в діючій системі управління цими підприємствами, оскільки позбавляє можливості приймати самостійні рішення з фінансового оздоровлення. Ситуація, що склалась, потребує розробки спеціальних підходів та використання сучасних методів і моделей підтримки прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на виявлення загострення кризових ситуацій та забезпечення своєчасної фінансової стабілізації підприємств ЖКК в умовах кризи.

2. Аналіз теоретико-методичних підходів до антикризового управління показав його особливості та переваги перед традиційним та види залежно від стадій загострення кризового процесу. Незважаючи на позитивний практичний досвід антикризового управління в Україні, існуючі підходи не враховують специфіку діяльності житлово-комунальних підприємств, у наразі й природних монополій. Тому доведено, що удосконалення системи управління підприємств ЖКК насамперед має здійснюватися через розробку та впровадження механізму управління кризовими ситуаціями на житлово-комунальних підприємствах, що базується на сукупності форм, методів і моделей аналізу, оцінки і прогнозування дії дестабілізуючих чинників внутрішнього й зовнішнього середовища функціонування та нормативно-правового забезпечення управлінських рішень попередження і локалізації загроз кризових загострень з метою підвищення якості й ефективності управління загалом на підприємствах ЖКК.

3. Розроблено структуру механізму управління кризовими ситуаціями на підприємствах ЖКК, що включає такі взаємопов'язані блоки: перший – порівняльна оцінка фінансового стану підприємств ЖКК України, другий – оцінка загроз виникнення й загострення кризових ситуацій на житлово-комунальних підприємствах, третій – попередження розвитку кризових ситуацій на підприємствах ЖКК. Запропонований механізм дозволить знизити ймовірність виникнення кризових ситуацій або здійснити перспективну оцінку їх наслідків, що сприятиме стабілізації фінансово-господарської діяльності шляхом повної або часткової локалізації загроз.

4. Запропоновано інструментарій оцінки фінансового стану підприємств ЖКК України, що полягає у поєднанні методів кластерного аналізу з методом таксономії. Це дозволило за результатами оцінки здійснити диференціацію фінансового стану підприємств ЖКК за ступенем критичності та класифікувати за глибиною кризи. У результаті проведеної за розробленою методикою порівняльної оцінки фінансового стану сформовано орієнтований список загроз, характерний для галузевого рівня ЖКК Харківського регіону. Отриманий список включає загрози, згруповані у класи залежно від функціональної сфери негативного впливу на діяльність підприємств ЖКК: економічні, фінансові, кадрові, техніко-технологічні, організаційно-управлінські, що сприяє розробці й вибору відповідних управлінських дій з нейтралізації загроз.

5. Визначений алгоритм оцінки значущості загроз у фінансово-господарській діяльності з використанням методу аналізу ієрархій дозволив вибрати домінантні загрози, притаманні для кожного дослідженого підприємства ЖКК м. Харкова. З метою оцінки домінантних загроз розроблено й адаптовано для комунальних підприємств водовідведення економетричну модель, що дозволила оцінити вплив загроз на створення кризових ситуацій. Отримані значення коефіцієнтів моделі дають змогу коригувати критичні значення індикаторів домінантних загроз шляхом своєчасного прийняття відповідних управлінських рішень.

6. Здійснено перспективне оцінювання фінансово-господарських ситуацій на підприємствах ЖКК за допомогою тренд-сезонних моделей, що дозволило визначити потенційні втрати від несвоєчасної локалізації домінантних загроз. Результати перспективної оцінки наслідків дії домінантних загроз дають змогу попередити загострення кризових ситуацій, а це, у свою чергу, сприятиме підвищенню рівня економічної безпеки житлово-комунальних підприємств.

7. Запроваджено комплекс управлінських дій з локалізації кризових ситуацій, який визначає суб'єктів і функції антикризової діяльності за державним, місцевим і локальним рівнем управління, що сприяє нейтралізації наслідків перебігу кризових ситуацій шляхом повної або часткової локалізації домінантних загроз. До основних дій із локалізації економічних загроз віднесено:

пом'якшення для підприємств ЖКК системи авансових платежів за поставку газу й енергоносіїв, можливість коригування тарифів без проходження регуляторного акту у разі змін вартості складових тарифів. Управлінські дії із локалізації фінансових загроз спрямовані на запобігання накопиченню дебіторської заборгованості шляхом посилення роботи з абонентами щодо відповідальності за несвоєчасну оплату наданих послуг. Дії з локалізації техніко-технологічних загроз полягають у ремонті, заміні та реконструкції мереж тепло-, водопостачання та водовідведення, забезпеченні приладами обліку, реалізації заходів з енергозбереження.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових виданнях

1. Мізік Ю.І. Моделі аналізу фінансового стану житлово-комунальних підприємств регіонів України / Ю.І. Мізік // Коммунальное хозяйство городов: научн.-техн. сб. – № 83. – К.: Техніка, 2008. – С. 194–203.
2. Мізік Ю.І. Особливості формування механізму діагностики фінансового стану житлово-комунальних підприємств / Ю.І. Мізік // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2008. – № 55 (1). – С. 139–142.
3. Клебанова Т.С. Оцінка та аналіз кластерних утворень ЖКГ за рівнем фінансового стану (регіональний аспект) / Т.С. Клебанова, Ю.І. Мізік // Економіка: проблеми теорії та практики. Випуск 25: В 6 т. Т.V.– Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. – С.1105–1112. *(Особистий внесок автора: розроблено алгоритм проведення оцінки й аналізу кластерних утворень ЖКК регіонів України за рівнем фінансового стану).*
4. Клебанова Т.С. Моделі порівняльної оцінки фінансових станів житлово-комунального господарства регіонів України / Т.С. Клебанова, Ю.І. Мізік // Коммунальное хозяйство городов: научн.-техн. сб. – № 89. – К.: Техніка, 2009. – С. 218–225. *(Особистий внесок автора: розроблено комплекс моделей проведення порівняльної оцінки фінансових станів підприємств житлово-комунального комплексу регіонів України на основі застосування методів таксономії).*
5. Мізік Ю.І. Моделі оцінки значимості загроз кризових загострень на підприємствах житлово-комунального комплексу / Ю.І. Мізік // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. Випуск 256 : В 10 т. Т. VIII. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. – С. 1864–1870.
6. Мізік Ю.І. Особливості управління кризовими ситуаціями на підприємствах житлово-комунального комплексу / Ю.І. Мізік // Научн. журнал «Культура народов Причерноморья» – № 174, Т.1. – Симферополь: «Межвузовский центр», 2009. – С. 78–81.
7. Мизик Ю.И. Процедуры экспертного анализа в выборе доминантных угроз возникновения и обострения кризисных ситуаций на коммунальных предприя-

тиях г. Харькова / Ю.И. Мизик // Научный информационный журнал «БИЗ-НЕСИНФОРМ». – 2010. – №1. – С.30–34.

8. Мізік Ю.І. Шляхи мінімізації впливу фінансово-економічної кризи на стан житлово-комунального комплексу / Ю.І. Мізік, А.С. Рябченко // Коммунальное хозяйство городов: научн.-техн. сб. – № 92. – К.: Техніка, 2010. – С. 204–211. *(Особистий внесок автора: розроблено комплекс заходів із локалізації розвитку кризових ситуацій на підприємствах житлово-комунального комплексу).*

Тези доповідей на конференціях

9. Кизилова Л.О. Деякі аспекти підвищення інвестиційної привабливості комунальних підприємств / Л.О. Кизилова, Ю.І. Мізік // XXXIII науч.-техн. конф. преподавателей, аспирантов и сотрудников ХНАГХ. Часть 3. – Харьков, 2006. – С. 146–148. *(Особистий внесок автора: запропоновано заходи підвищення інвестиційної привабливості комунальних підприємств).*

10. Мізік Ю.І. Моделі аналізу фінансового стану житлово-комунальних підприємств регіонів України / Ю.І. Мізік // Материалы V Юбилейной Междунар. науч.-практ. конф. «Теория и практика экономики и предпринимательства» (Алушта, 5-7 мая 2008 г.) – Симферополь, 2008. – С. 51–52.

11. Мізік Ю.І. Підвищення ефективності управління діяльністю підприємств ЖКГ в сучасних ринкових умовах / Ю.І. Мізік // XXXIV науч.-техн. конф. преподавателей, аспирантов и сотрудников ХНАГХ. Часть 3. – Харьков, 2008. – С. 137.

12. Мізік Ю.І. Про деякі аспекти механізму діагностики фінансового стану підприємств ЖКГ / Ю.І. Мізік // Материалы VII Междунар. науч.-практ. конф. «Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины» (Алушта, 26-28 сентября 2008 г.) – Симферополь, 2008. – С.81.

13. Мізік Ю.І. Моделі порівняльної оцінки фінансових станів житлово-комунального господарства регіонів України / Ю.І. Мізік // Тези доповідей міжн. наук.-практ. конференції «Сучасні проблеми моделювання соціально-економічних систем» (Харків, 9-10 квітня 2009 р.) – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. – С. 222–225.

14. Мізік Ю.І. Моделі діагностики фінансового стану житлово-комунальних підприємств / Ю.І. Мізік // Материалы міжн. наук.-практ. конф. «Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення корпоративного управління: міжнародний досвід та вітчизняна практика» (Харків, 10-11 квітня 2009 р.) – Х.: ХНАМГ, 2009. – С.37–39.

15. Мізік Ю.І. До питання визначення й оцінки дії загроз загострення кризи на житлово-комунальних підприємствах / Ю.І. Мізік // Материалы I Міжн. наук.-практ. конф. молодых ученых «Актуальные проблемы развития экономики Украины в контексті глобалізаційних процесів» (Харків, 9 грудня 2009 р.) – Х.: НТУ «ХП», 2009. – С.18–20.

16. Мізік Ю.І. Щодо питання прогнозування наслідків впливу домінантних загроз на діяльність житлово-комунальних підприємств / Ю.І. Мізік // XXXV науч.-техн. конф. преподавателей, аспирантов и сотрудников ХНАГХ. Часть 3. – Харьков, 2010. – С. 204–206.

17. Мізік Ю.І. Про антикризові заходи у сфері житлово-комунального комплексу / Ю.І. Мізік // Матеріали VII Юбилейной Междунар. науч.-практ. конф. «Теория и практика экономики и предпринимательства» (Алушта, 11-13 мая 2010 г.) – Симферополь, 2010. – С. 140.

18. Клебанова Т.С. До питання використання методу аналізу ієрархій для вибору доміантних загроз розвитку кризових ситуацій на житлово-комунальних підприємствах / Т.С. Клебанова, Ю.І. Мізік // Матеріали II Міжн. наук.-практ. конф. «Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі» (Харків, 20-22 жовтня 2010 р.) – Харків: ХНАМГ, 2010. – С. 286–288.

АНОТАЦІЯ

Мізік Ю.І. «Механізм управління кризовими ситуаціями на підприємствах житлово-комунального комплексу». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Харківська національна академія міського господарства. – Харків, 2010.

Дисертація присвячена розробці теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо застосування механізму управління кризовими ситуаціями на підприємствах житлово-комунального комплексу.

Сформовано механізм управління кризовими ситуаціями на підприємствах ЖКК, структура якого включає три взаємопов'язані між собою блоки: перший – порівняльна оцінка фінансового стану підприємств ЖКК України, другий – оцінка загроз виникнення й загострення кризових ситуацій на житлово-комунальних підприємствах, третій – попередження розвитку кризових ситуацій на підприємствах ЖКК. Розроблений інструментарій для проведення порівняльної оцінки фінансового стану житлово-комунальних підприємств України дозволив здійснити їх диференціацію за ступенем критичності та класифікувати за глибиною кризи. Запропоновано алгоритм оцінки значущості загроз та вибору доміантних для фінансово-господарської діяльності житлово-комунальних підприємств на основі методу аналізу ієрархій. Розроблені моделі перспективної оцінки дії доміантних загроз появи й загострення кризових ситуацій на підприємствах ЖКК пропонують сценарій розвитку кризових ситуацій із розробкою управлінських дій локалізації критичних загроз, спрямованих на підвищення якості управління фінансово-господарською діяльністю на житлово-комунальних підприємствах.

Ключові слова: підприємства житлово-комунального комплексу, кризова ситуація, доміантні загрози, механізм управління, фінансово-господарська діяльність, фінансовий стан, дії з локалізації розвитку кризових ситуацій.

АННОТАЦИЯ

Мизик Ю.И. Механизм управления кризисными ситуациями на предприятиях жилищно-коммунального комплекса. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.04.00 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Харьковская национальная академия городского хозяйства. – Харьков, 2010.

Диссертация посвящена разработке теоретико-методических положений и практических рекомендаций по применению механизма управления кризисными ситуациями на предприятиях жилищно-коммунального комплекса.

В первом разделе диссертационной работы выделено место, роль и особенности ЖКК в системе управления национальной экономикой Украины. Научно обоснована необходимость усовершенствования системы управления финансово-хозяйственной деятельностью предприятий ЖКК в современных условиях кризиса. Предложена структура механизма управления кризисными ситуациями на предприятиях ЖКК, состоящая из трех взаимосвязанных блоков: первый – сравнительная оценка финансового состояния предприятий жилищно-коммунального комплекса Украины, второй – оценка действия угроз появления и обострения кризисных ситуаций на жилищно-коммунальных предприятиях, третий – предупреждение развития кризисных ситуаций на предприятиях ЖКК.

Второй раздел диссертации посвящен информационно-аналитическому и методическому обеспечению механизма управления кризисными ситуациями на предприятиях ЖКК. Проведен анализ показателей финансово-хозяйственной деятельности предприятий ЖКК. Предложен инструментарий сравнительной оценки финансового состояния предприятий ЖКК. Разработан алгоритм оценки значимости угроз в финансово-хозяйственной деятельности жилищно-коммунальных предприятий. Предложен порядок проведения перспективного оценивания финансово-хозяйственных ситуаций на предприятиях ЖКК.

В третьем разделе работы были реализованы модели и алгоритмы сформированного механизма управления кризисными ситуациями на предприятиях жилищно-коммунального комплекса г. Харькова. Разработанный инструментарий для сравнительной оценки финансового состояния жилищно-коммунальных предприятий Украины позволил осуществить их дифференциацию по степени критичности и классифицировать по уровню обострения кризиса. Предложенный алгоритм оценки значимости угроз дал возможность выбрать доминантные угрозы для финансово-хозяйственной деятельности жилищно-коммунальных предприятий на основе метода анализа иерархий. Разработанные модели оценки доминантных угроз позволили предложить сценарий развития кризисных ситуаций с разработкой управленческих мероприятий по локализации действия критических угроз, направленные на повышения ка-

чества управления финансово-хозяйственной деятельностью на жилищно-коммунальных предприятиях.

Ключевые слова: предприятия жилищно-коммунального комплекса, кризисная ситуация, доминантные угрозы, механизм управления, финансово-хозяйственная деятельность, финансовое состояние, мероприятия по локализации кризисных ситуаций.

ANNOTATION

Mizik Y.I. The Mechanism of Crisis Management in the Housing and Utility Companies. – Manuscript.

The thesis for a Candidate degree of economics in specialty 08.00.04 – Economics and management of enterprises (by the types of economic activities). – Kharkiv National Academy of Municipal Economy. – Kharkiv, 2010.

The dissertation is devoted theoretical foundation, guidance and tools mechanism of crisis management at enterprises of housing and communal complex.

The structure of mechanism crisis management at enterprises of housing and communal complex is suggested. It consists of three interrelated parts: the first part – financial assessment and analysis of housing and utility companies of Ukraine, the second part – assessment of threats intensifying crisis situations of housing and utility enterprises, the third part – perspective valuation of the dominant threats and prevention of crises at enterprises of housing and communal complex. Developed complex models to financial statement analyze of housing and utility companies in Ukraine are allowed to analyze of uneven development crisis in housing and communal enterprises in different regions of Ukraine. The proposed algorithm of threats significance estimation is given the opportunity to choose the dominant threat for financial and economic activities of these companies on the base of the analytic hierarchy. Developed valuation models of the dominant threats to the emergence and escalation of crisis situations in the business are allowed to offer a scenario of the development crisis situations with management measures of the critical threats localization aimed at improving the quality of management in the housing and utility companies.

Keywords: the housing and utility companies, crisis situations, dominant threat, management mechanism, financial and economic activities, financial statement, measures of crises localization.

МІЗІК ЮЛІЯ ІГОРІВНА

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ КРИЗОВИМИ СИТУАЦІЯМИ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

Спеціальність 08.00.05 – Економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск

д.т.н., проф. Торкатюк В.І.

Підп. до друк 30. 12.2010 Формат 60x84 1/16 Папір офісний
Друк на ризографі Умовн.- друк. арк. 0,9.
Замовл. № Тираж 100 прим.

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №731 від 19.12.2001